

ע"ע שם (בערך 'נחש') רמזים נפלאים בענין הירדן היורד מדין. ועוד שם (ערך 'פרת') רמזי נהר פרת היוצא מעדן וממנו גדל עץ החיים. וע"ע בספה"ק מי השלוח (בראשית) בענין ארבעת הנהרות.

דף נו

'אם אינו ענין לבכור דלא איתיה בעשייה' – שאעפ"י שמצוה להקדישו (לחכמים, ספ"ח דערכין) – אין זו 'עשייה', שהרי גם ללא הקדשת פה הוא קדוש ולא נעשה דבר חדש בהקדשתו, שלא כמעשר בהמה שבהקדשתו נעשה קדוש.

[נראה לכאורה שאף אם נאמר שהבעלים בהקדשתו פועל חלות קדושה בבכור [שעל כן המתפיס בבכור נחשב (בנדרים יג) כמתפיס בדבר הנדור ולא בדבר האסור], ויתכן שיש בקדושה זו כמה נפקותות (ע' בגליוני הש"ס לגר"י ענגיל בנדרים, וכע"ז בקובץ שמועות לגרא"ז שבועות אות ז), וכמו כן גם לפי סברת מהריט"א (ריש הלכות בכורות) שבכור הפקר אינו קדוש מפני שאין לו בעלים היכולים להקדישו, הרי שאין קדושה חלה על הבכור אלא אם הוא ראוי להקדשת פה, עם כל זאת כיון שגם קודם שהקדישו האדם כבר קדמה תורה וקדשתו – אין כאן 'עשייה' חדשה.

ולפי מה שכתבו התוס' (נת. ד"ה ואי) שאין איסור משום הקדשה ביו"ט במעשר בהמה כיון שקדוש מאליו אפילו לא קרא לו שם, הכי נמי נראה שמוותר להקדיש בכור ביום טוב].

ועוד, לשון 'עשייה' מורה על דבר המעכב (כבובחים ד: ועוד), והרי הקדשת פה בבכור אינה מעכבת (מצפה איתן).

'אמר ר' אלעזר: ר' יוחנן חזאי בחילמא מילתא מעליא אמינא, אמר קרא תעשה בשעת עשייה מיעט הכתוב'. ע' דברים עמוקים בספר הקדוש מי השילוח ח"א, עה"פ ויצא יעקב. ע"ע במצוין לעיל ה.

'אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, לקח עשרה עוברין במעי אמן כולם נכנסין לדיר להתעשר' – ומדובר שנתן לה עובר באתננה. ואעפ"י שכשנולד נשתנה ממה שהיה והרי אתנן שנשתנה אינו אסור (כבית הלל, בתמורה ל:) – יש לומר ששינוי כזה אינו נחשב שינוי לענין אתנן, ואעפ"י שנחשב 'שינוי' לענין גזילה. וכבר חילקו התוס' (ע"ז מו: ב) בין הנידונים.

וגם אם לא נחלק בכך (כלשנא קמא בע"ז שם), יש להעמיד כגון שנתן לה אחר שנולד כשהוא מחוסר-זמן, ודלא כר' שמעון (עפ"י רש"ש. עע"ש).

(ע"ב) 'אמר ר' ירמיה: פעמים... ופעמים...' סגנון זה מצאנוהו כמה פעמים אצל ר' ירמיה; כאן ובסוכה ט: ובב"מ לה:

*

זו אינה משנה

אמר ר' מנחם מנדל מרימנוב: בעלי המשנה, אשר הוציאו ההלכות מתוך תורה שבכתב, לא היו יכולים לעשות זאת אלא אחרי ביטול כל הרגשותיהם וחושיהם הגשמיים, והשקעת כל כחותיהם

בתורה עד שהרגישו את פנימיות התורה, ואז קבעו ההלכה במשנה. כאשר הריחו חז"ל כי הלכה אחת לא נתקיימו בה כל התנאים הנ"ל, אמרו 'זו אינה משנה' (עפ"י 'אילנא דחיי' בשלח).

*

'... ועוד יש תועלת לאדם בהיותו מצווה לאכול במקום שהוא קצת פירותיו, כגון זה (- נטע רבעי) ומעשר שני וגם מעשר בהמה - כי מתוך כך יקבע מושבו או מושב קצת מבניו באותו המקום ללמוד תורה שם, כי שם מורי התורה ועיקר החכמה...' (מתוך ספר החינוך רמז).

וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש לה... ולא ימירנו - היינו כשהשי"ת מנשא לנפש מישראל, אף שידמה לך שאינו כדאי, אין לך רשות לומר עליו גנאי כיון שהוא עבר תחת השבט והוא העשירי וסוקרו וסיקרא הוא לה', ושהשי"ת חפץ ביקרו ובטח הוא ראוי להתנשאות (מי השילוח ח"ב ס"פ בחוקותי).
ע' ברכות נח. 'אפילו ריש גריתא מן שמיא מנו ליה'.

דף נז

זאי אשמעינן שדה - לחומרא. פרש"י, משום הספק הולך ר' יוחנן לחומרא הלכך צריך להחזיר ביובל. ואעפ"י שכל ספק ממון - אין מוציאים מידו, כאן שונה כיון שהוא ספק מצוה, וגם אין לו הפסד ממון שהרי מן הסתם בתחילה חלקו בשוה וגם עתה לאחר חזרת היובל ישובו ויחלקו בשוה, הלכך מספק חזרו ביובל (עפ"י שער המלך גירושין ג,ד. ע"ש. וע"ע באגרות משה או"ח ח"א יט).

ואם אמרת יש ברירה... הכא במאי עסקינן דלא שוו כולהו להדדי... הרמב"ם, אם כי פסק 'אין ברירה', הביא אוקימתא זו שאין הכלב שוה בדמיו לטלאים. ע' הסבר שיטתו בשו"ת ר"י מסלוצק (יד. ד"ה הנה מש"כ הגאון באות ט); שערי ישר ג,כב; חדושי הנצי"ב כאן; חדושי הגרנ"ט ('השלם') גטין פא; שיעורי ר' שמואל קדושין נא.

'היתום'. בענין יתום בקדשים - ע' במובא בחולין לח.

או עז פרט לנדמה. הרמב"ם כתב (איסורי מזבח ג,ה) שה'נדמה' הרי הוא כבעל מום, 'שאיין לך מום קבוע גדול מן השינוי'. ולפי זה יש לשאול מדוע צריך מיעוט מיוחד שנדמה פסול לקרבן, הלא הוא בעל מום? ויש לומר שהמיעוט נצרך בשביל תמורה שהרי בעל מום נתפש בתמורה. וכן מעשר בהמה חל אף על בעל-מום, וגם בשני אלו שהמום אינו פוסל בהם, לא חלה קדושה על ה'נדמה' ככלאים וכיוצא דופן ('חדושי הגר"ח על הש"ס'. ע"ע מהרי"ט אלגזי פ"ו נו; רדב"ז, לשונות הרמב"ם קב; מנחת חינוך שס,ב-ג).

על עניני כלאים ונדמה - ע"ע במובא בב"ק עח.